

Sygn. akt III UK 180/14

POSTANOWIENIE

Dnia 25 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania J. S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.
o prawo do emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 25 marca 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 kwietnia 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2014 r. Sąd Apelacyjny w [...] – w sprawie J. S. przeciwko ZUS Oddziałowi w R. o prawo do emerytury – oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w R. z dnia 8 stycznia 2014 r., oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego z dnia 29 maja 2013 r., odmawiającej J.S. prawa do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego wnioskodawca zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) wskazano na potrzebę „wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości na gruncie niniejszej sprawy, tj. art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy

z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), a mianowicie określenia, czy okres zatrudnienia w rolniczej spółdzielni produkcyjnej może być zaliczony do pracy w szczególnych warunkach wymaganych do uzyskania wcześniejszej emerytury w sytuacji, gdy członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej wykonuje swoją pracę w reżimie przewidzianym dla stosunku pracy”. Pełnomocnik skarżącego wskazał ponadto, że: „przepisy ustawy z dnia z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), w szczególności art. 32 ust 1 budzi poważne wątpliwości i zachodzi konieczność wykładni tego przepisu. Wskazać bowiem należy, iż przepis ten mówi o pracownikach, którym przysługuje prawo ubiegania się o wcześniejszą emeryturę. W szczególności uregulowanie to wskazuje na zatrudnienie w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, a ponadto określa krąg osób uprawnionych - pracowników. O ile dwie pierwsze przesłanki nie budzą wątpliwości, to w ocenie skarżącego zachodzi konieczność wykładni znaczenia określenia „pracownik” użytego przez ustawodawcę. Orzecznictwo sądów nie pozostawia wątpliwości, iż o świadczeniu pracy w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy należy mówić wówczas, gdy stosunek łączący strony posiada wszystkie cechy tego stosunku wynikające z przepisów. Nie ma przy tym znaczenia, w jaki sposób stosunek ten został nazwany przez strony. W przypadku świadczenia pracy w formie innej niż stosunek pracy, niemniej posiadającej wszystkie niezbędne elementy tego stosunku, zasadnym jest przyjęcie, iż uprawnienia przysługujące takiej osobie powinny być tożsame z uprawnieniami dla osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Za taką wykładnią wskazanego przepisu przemawia przede wszystkim art. 32 Konstytucji, nakazujący traktowanie wszystkich wobec prawa równo. W ocenie skarżącego różnicowanie sytuacji prawnej osób fizycznych wykonującej taką samą pracę, lecz na podstawie różnych stosunków prawnych stanowiących podstawę jej wykonywania jest sprzeczne z powyższą zasadą konstytucyjną”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona przeciwna (organ rentowy) wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego zgodnie z obowiązującymi przepisami. W odpowiedzi na skargę nie

przedstawiono odpowiedniego wniosku strony pozwanej w zakresie kosztów tzw. „przesądu” (por. art. 398⁹ k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Odwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, pomimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). W myśl utrwalonego orzecznictwa, nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie

zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego lub wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Orzecznictwo Sądu Najwyższego w kwestii prawa członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym jest bogate i ugruntowane. W wyroku z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 136/04, LEX nr 602703, Sąd Najwyższy uznał, że jako praca w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów art. 32 ustawy emerytalno – rentowej nie może być kwalifikowana praca wykonywana w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Stanowisko to zostało podtrzymane w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 272), w którym stwierdzono, że: 1. Praca w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku niższym niż podstawowy wiek emerytalny z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach, o których mowa w art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). 2. Przedstawione w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach ograniczenie prawa do wcześniejszej emerytury jedynie do wypadków świadczenia pracy w charakterze pracownika nie jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równego traktowania (art. 32 Konstytucji RP). Stanowisko to było konsekwentnie podtrzymane w późniejszych orzeczeniach (por. np. wyroki z dnia 21 października 2009 r., I UK 115/09, LEX nr 558571; z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 186/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 189 oraz z dnia 20 czerwca 2011 r., I UK 83/11, dotychczas niepublikowany), w których wyrażono pogląd, że po pierwsze - podstawą świadczenia pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną (art. 138 i nast. Prawa spółdzielczego) przez jej członka nie może być stosunek pracy, po drugie - okres wykonywania pracy w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może zostać zaliczony do okresu, od którego zależy nabycie

prawa do wcześniejszej emerytury z art. 32 ustawy emerytalnej oraz po trzecie - przedstawione w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach ograniczenie prawa do wcześniejszej emerytury jedynie do wypadków świadczenia pracy w charakterze pracownika nie jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równego traktowania – art. 32 Konstytucji RP (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 325/11, LEX nr 1125267).

Zaskarżony rozpatrywaną skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] uwzględnia przedstawione wyżej stanowisko judykatury w zakresie omawianej kwestii, a autorka skargi nie przedstawiła w uzasadnieniu wniosku przekonującej argumentacji, którą zakwestionowałaby jego trafność.

Wypada dodać na marginesie, że podobną kwestią – dotyczącą zgodności z Konstytucją przepisów art. 29 i art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – zajmował się Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z dnia 12 września 2000 r., K 1/00 (OTK 2000 nr 6, poz. 185), przyjął, że przepisy te, w części, w jakiej nie przewidują prawa do wcześniejszej emerytury dla ubezpieczonych, którzy przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę byli objęci ubezpieczeniami społecznymi z innego tytułu niż stosunek pracy - są zgodne z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. W motywach tego orzeczenia Trybunał nawiązał do uzasadnienia swojego wcześniejszego wyroku z 22 czerwca 1999 r., K 5/99 (OTK 1999 nr 5, poz. 100), w którym uznał ustawę o emeryturach i rentach za jeden z tych aktów prawotwórczych, które wprowadziły nowy system emerytalno-rentowy w Polsce. Celem reformy poprzedniego systemu ubezpieczeń społecznych było stworzenie nowego stabilnego systemu w warunkach niekorzystnych trendów demograficzno-ekonomicznych, prowadzących do wzrostu liczby świadczeniobiorców przy jednoczesnym spadku liczby osób płacących składki na ubezpieczenia społeczne. Wśród wielu wad poprzednio obowiązującego systemu ubezpieczeń społecznych postrzegano w szczególności stworzenie zbyt szerokich możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę. Obniżenie wieku emerytalnego dla szeregu grup zawodowych pogłębiało bowiem trudności z zapewnieniem równowagi finansowej dotychczasowego systemu ubezpieczeń społecznych. Reforma systemu emerytalno-rentowego zmierzała zatem między innymi do ograniczenia, a nie poszerzania, możliwości nabywania uprawnień do

wcześniejszej emerytury. Taki usprawiedliwiony społecznie cel wprowadzanej reformy znajduje oparcie w wartościach i normach konstytucyjnych, ponieważ zmierza do urzeczywistnienia prawa do zabezpieczenia społecznego w aktualnych warunkach demograficznych i gospodarczych przez stworzenie efektywnego systemu emerytalno-rentowego, opartego na jednolitych zasadach dla wszystkich ubezpieczonych. Takie założenia nie przekreślały potrzeby, a nawet konieczności ograniczania niektórych uprawnień zagwarantowanych w poprzednim systemie emerytalno-rentowym.

Okoliczności te nie pozwalają na wykładnię rozszerzającą analizowanych przepisów.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.